

Diplomatika v mestách stredovekého Uhorska/Slovenska

Juraj Šedivý

Univerzita Komenského Bratislava





stredná Európa za Žigm. Luxmb.

In: Ottov historický atlas
Slovensko, 2009, S. 112

Vznik uhorských strv. miest

- 11.-12.st. - **PODHRADIA**
milites, iobagiones, castrenses
- 13. st. – mestotvorný proces
cives et hosp. / Ritterbürger
- 2. pol. 13.-15. st. – „klasické“ stredov. **MESTÁ**

Mestá v strv. Uhorsku

Ca 100

- Slobodné kráľovské 23
 - **Tavernikálne (7)**: Buda/Ofen, Pest, Bratislava/Pressburg, Sopron/Ödenburg, Trnava/Tyrnau, Košice/Kaschau, Prešov/Preschau, Bardejov/Bartfeld.
 - **Personálne (6)**: Esztergom/Gran, Székesfehérvár/Stuhlweißenburg, Levoča/Leutschau, Skalica/Skalitz, Trenčín/Trentschen, Sabinov/Zeben.
 - **Banské (10)**: Kremnica, Banská Štiavnica, Banská Bystrica, Banská Belá, Ľubietová, Nová Baňa, Pukanec, Zvolen, Rudabánya, Telkibánya
- Zp. mestá: **Bi**: Gran, Veszprém, Győr, Pécs, Eger, Vác, Szeged, NR;
Špacht.: Kežmarok, Krupina, Podolíneć...

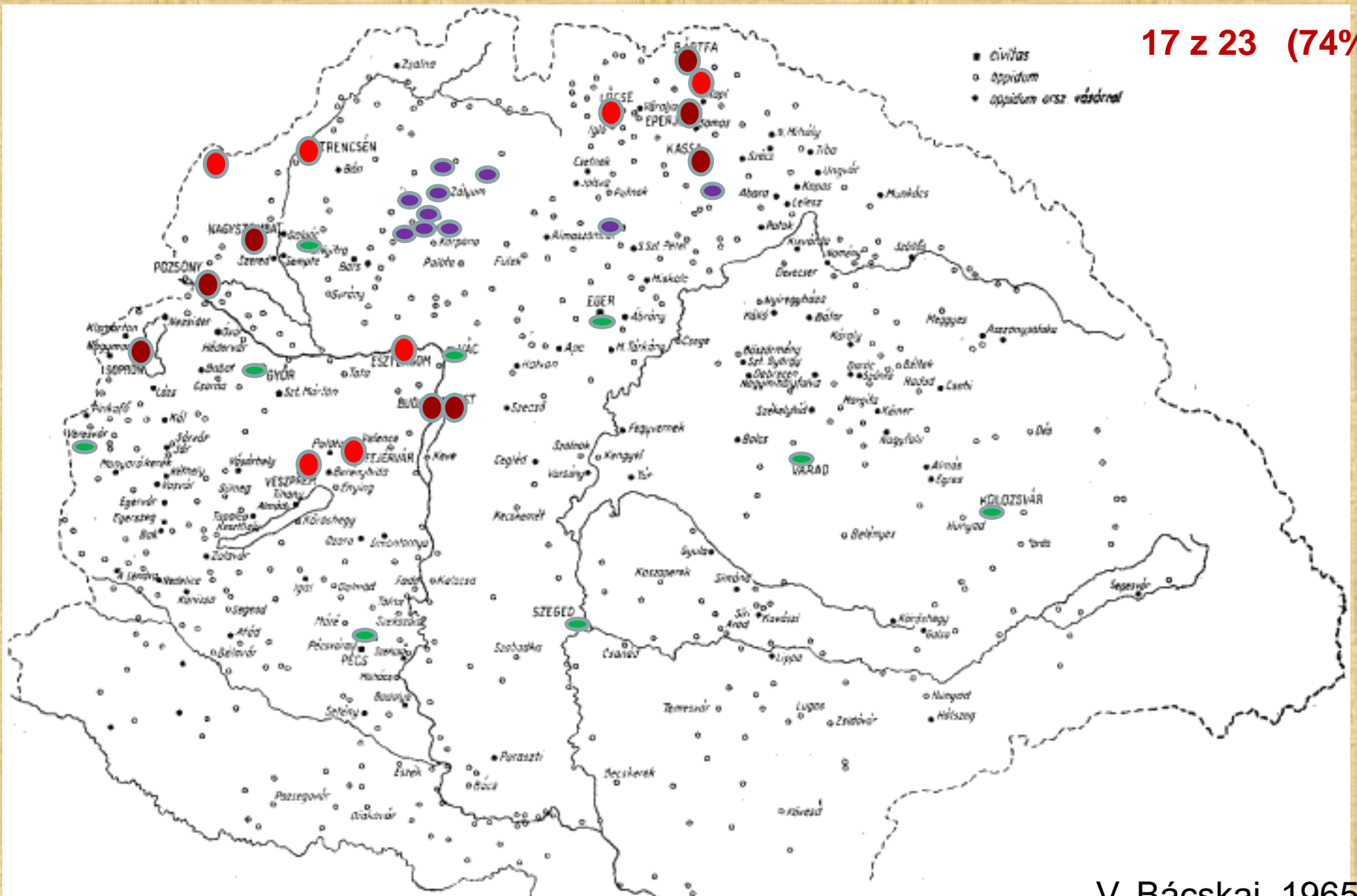
Podľa Andrása Kubínyiho:

- 1) **9** najdôležitejšie; 2) **7** veľkých miest; 16
- 3) **26** stredne veľkých; 4) **52** menších miest

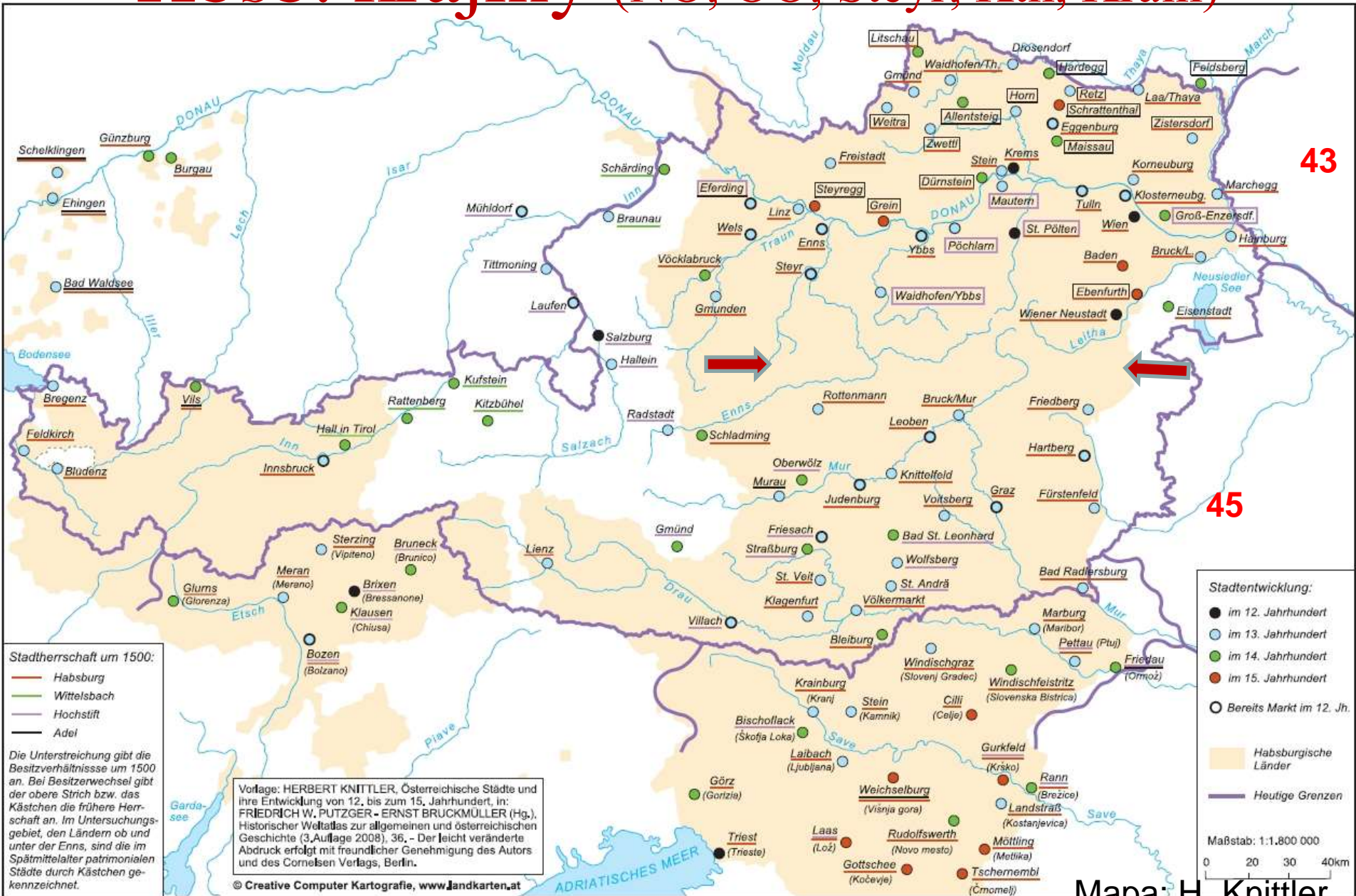
Summa: **94 miest**

Mestá v strv. Uhorsku

17 z 23 (74%)



Hbsb. krajiny (NÖ, OÖ, Steyr, Ktn, Krain)



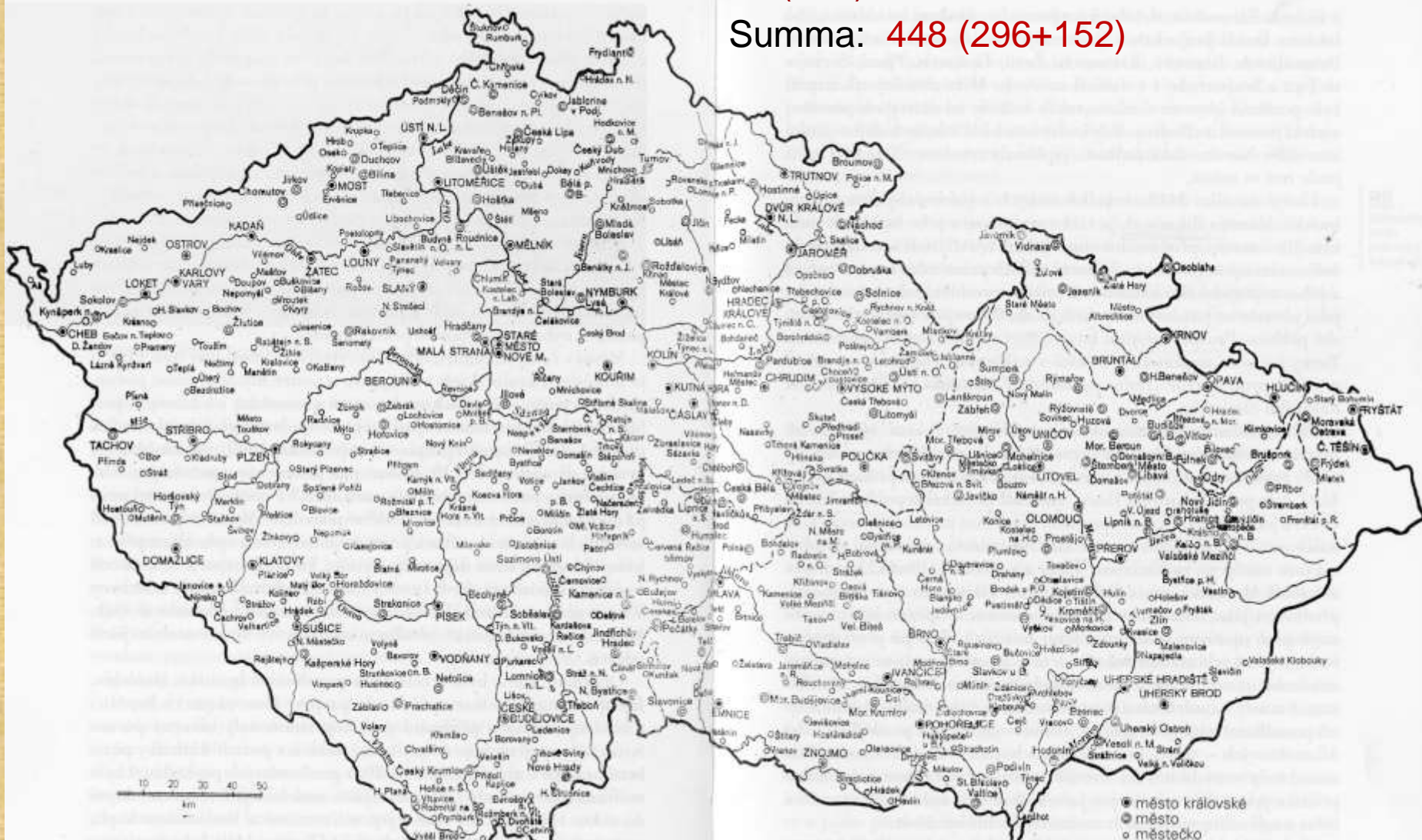
Č a Morava (+ Sliezsko)

194: 1 Praha + 45 (39+6) Kg. Mestá + Zp.

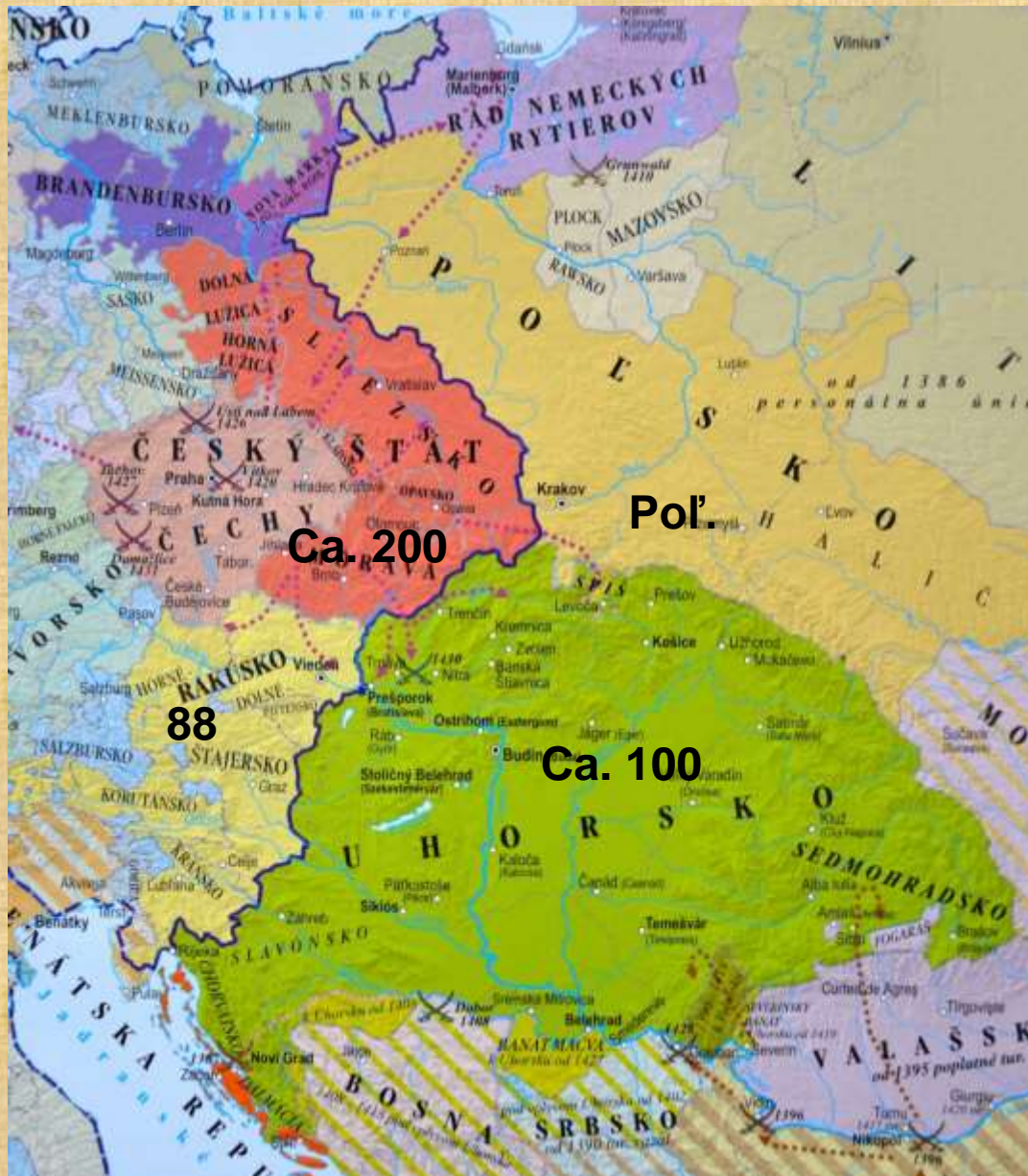
Mestá a mestečká

1230	1253	1300	1400	1500
13 (5+8)	21	51	50	45

Summa: 448 (296+152)



Mapa: Fr. Hofmann



stredná Európa za Žigm. Luxmb.

In: Ottov historický atlas
Slovensko, 2009, S. 112

Celkové porovnanie počtu
miest v „stredodunajskom
priestore“

Predpoklady zlistinňovania

- Kristianizácia -> **alfabetizácia**
- Vznik slobodných vrstiev v podhr.(ministeriali, jobagióni...)
- Vznik **komunít** (= miest)
- Vznik samosprávy (**pečat'**) +/- Privilégiá

= diplomatická činnosť

-> archívy (radnice)

Pramene výskumu kancelárií

- Explicitné zmienky o činnosti a pôvodcoch
 - » 1296 ... *praesentibus Andrea notario...*
- Primárne doklady vlastnej produkcie
 - » Listiny (listy), úradné knihy / kancel. poriadok
 - » Písmo – zmena rúk
- Implicitné zmienky / form. znaky
 - » napr. v listinách z K. kanc. – napíšte reláciu...
- Historicko-právny rámec fungovania
 - = legislatíva cirkev. / štátna + vývoj písomnej kultúry ako takej v rámci daného štátu / regiónu

Obyvatelia uhorských centier = = rozd. historicko-sociálne kategórie

- 11.-12.st. - milites, iobagiones, castrenses
= illitterati
- 13. st. - *cives et hosp.* / Ritterbürger
= semilitterati
- 14.-15. st. – „klasickí“ stredov. mešť.
= litterati

Ich Jacob der Hambor. Burg ze prespurch. und ich Chlar sein hausvater.
Hunt. allen den die disen priß lesent. sehent od horent lesen. Das wir
Hn Jacobo ion dez aiten Riche wein ze prespurch dem got genad
sechzig phunt wienn pheng. die er uns gelichen got. durch trew
gesetzt haben unter halbes haub. das do leit an dem marcht un

...allen den, die disen priß lesent, sehent oder
horent lesen...

Ich Jacob der Hambor. Burg ze prespürch. und ich Chlar sein hausvater.
Hüent. allen den die disen priß lesent. sehent od horent lesen. Das wir
Hn Jacobs son des alten Riche wehn ze prespürch dem got genad
Sechzig phunt wien pheng. die er uns gelichen hot. durch trew
gesetzt haben unter halbes haub. das do leit an dem markt un

...allen den, die disen priß lesent, sehent oder
horent lesen...

- horent = **ilitterati**
- lesent = **semilitterati**
- sehent = **litterati**

1) ILLITTERATI: 12. st.



Bernolákovo (pri BA)



Ostrihom (HU), 12. st.



Devín (pri BA)



Spitz (NÖ)
1. pol. 13. st.



Žehra, koniec 13. st.

2) *Semi-litterati* (ca. 1200 - 1300)

- **Knižná kult.:** prvé knihy mimo klášť/kap. (= PRE mestské farské knižnice)
- **Diplomatická kult.:** prvé listiny PRE mešt. komunity
- **Epigrafia:** jednoduché nápisy V mests. prostredí
 - = (liturgiká, mince)
 - = pečate 1) komunity
2) mešťanov
 - = sepulkrálie



3) *Litterati* = vlastná (diplomat.) činn.

14. – 15. stor.

- Vlastný diplomat. materiál (orig. / sfalš. / odpisy / deperd.)
- Pečať
- Samospráva ako verejný orgán

3a) Mestská samospráva

PRIVIL.:

- 1) koncom 12. stor. v chorv. časti Uhorska
- 2) okolo tretiny 13. stor. v centrálnej časti kráľovstva
- 3) po 1242 (2. pol. 13. stor.) – vo väčšine potenciálnych lokalít (Trnava, Košice – aby vznikli) alebo neskôr aj v starších lokalitách (BA, Šopron – aby sa podporil ich rozvoj).

Trnava: 1238 villicus (maior et sanior pars + confirmatio regis) 1256 villicus de Tyrna

Spišské Vlasy: 1243

Zvolen: (1238) 1243

= Do 1300 ca. 80-100 miest s vlastnou samosprávou (2: „rastené“ / zakladané)

3b) Mestské pečate



BA: 2. tretina 13. st. (1302)
+ *SIGILLVM CIVIVM IN PRESPVRCH*



Banská Štiavnica: 2. tretina 13. st. (1275)
[+] *S(IGILLVM) CIVIVM DE SCHEB[NIT]*



BA: 2. tretina 13. st.
+ *SIGILLVM CIVIVM IN PRESPVRCH*



BRNO: pred 1247
[SI]GILLVM IVDICI[S ET CIV]IVM DE BRUNA

Ranogotická majuskula

(1. pol. 13. st.)



Bratislava 1240-te?



Brno 1240-te?

románske reliikty

(po 1200)



Wien, 1220-te?

- RanoGot. Maj.
(1. pol. 13. st.)



???, 1240-te?



Brno 1240-te?

- VrcholnoGot. Maj.
(2. pol. 13. st.)



Bratislava, 1280-te?

=>

- Samospráva – 2. tretina 13. stor.
- Pečate – až 3. tretina 13. stor.
- vlastná diplom. činn. = ?

Vzt'ah: pečať – vlastné spísomňovanie

J. Novák (1964):

Privilégiá ->

urbanisticko-stavebný vývoj (**hradby**) ->

verejnoprávna inštitúcia s vlastnou
diplomatickou činnosťou,

ktorá si vynucuje vznik vlastného **typária**

3c) *Litterati* = vlastná (diplomat.) činn.

1) CRO.+DAL.:

Zadar (1198, 1234)

Dubrovnik (1232, 1256)

Šibenik (1252,92), Split (1261),

Senj (2x1271), Zahreb (1291)

2) CENTRUM:

Ostrihom (1255,65,72,82,84,91,99)

Budín (1268,92,5), Sopron (1276)

SK: Trnava (1256, 58), BanŠt (1275, 1305)

Kežmarok (1301)

7Hradsko: Rodna (1268),

Alba (1270), Dej (1287),

Sibiu (1292)



Vzt'ah: pečať – vlastné spísomňovanie

J. Novák (1964):

**Privilégiá -> hradby -> komunita s vlastnou
diplomatickou činnosťou -> typárium**

J. Šedivý (2007): iná postupnosť:

Komunita/Privilégiá ->

typárium ->

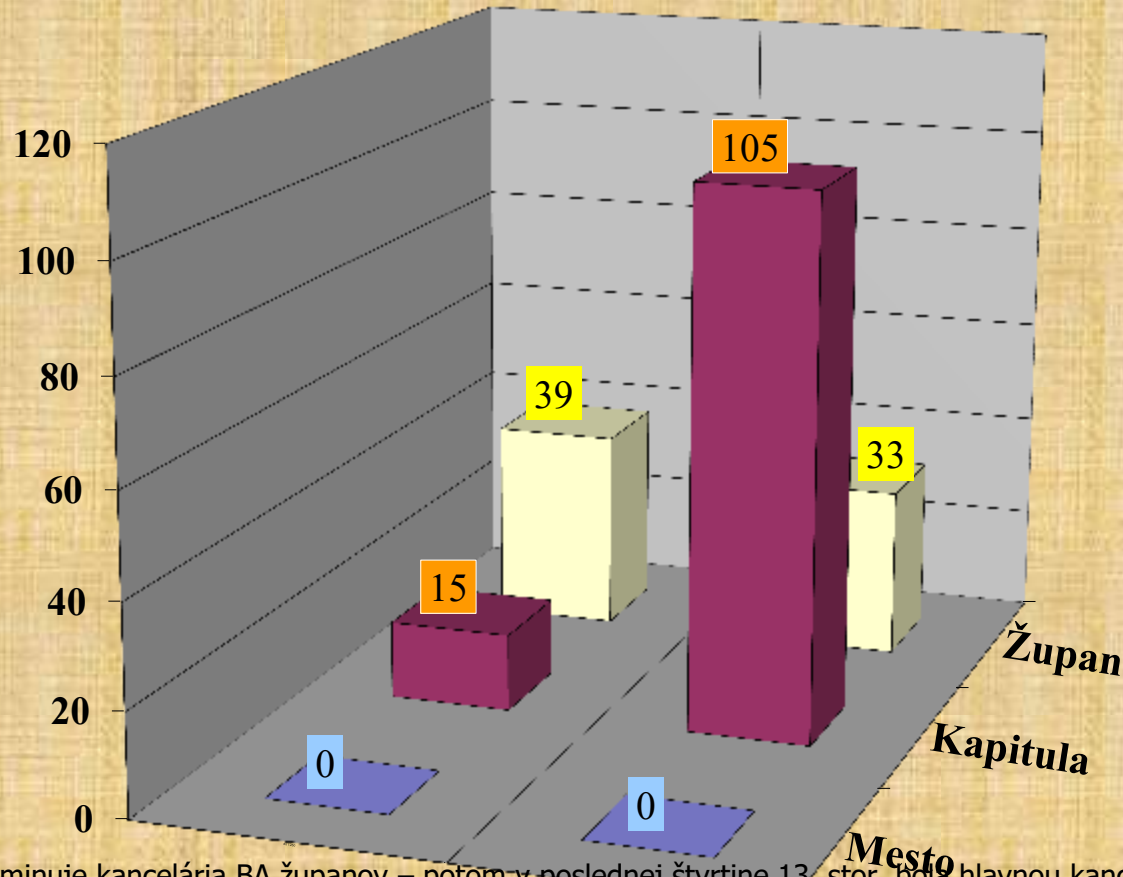
zlistinňovanie

Pís. kultúra v mestách do konca 13. st = **iba cirkevné inštitúcie**

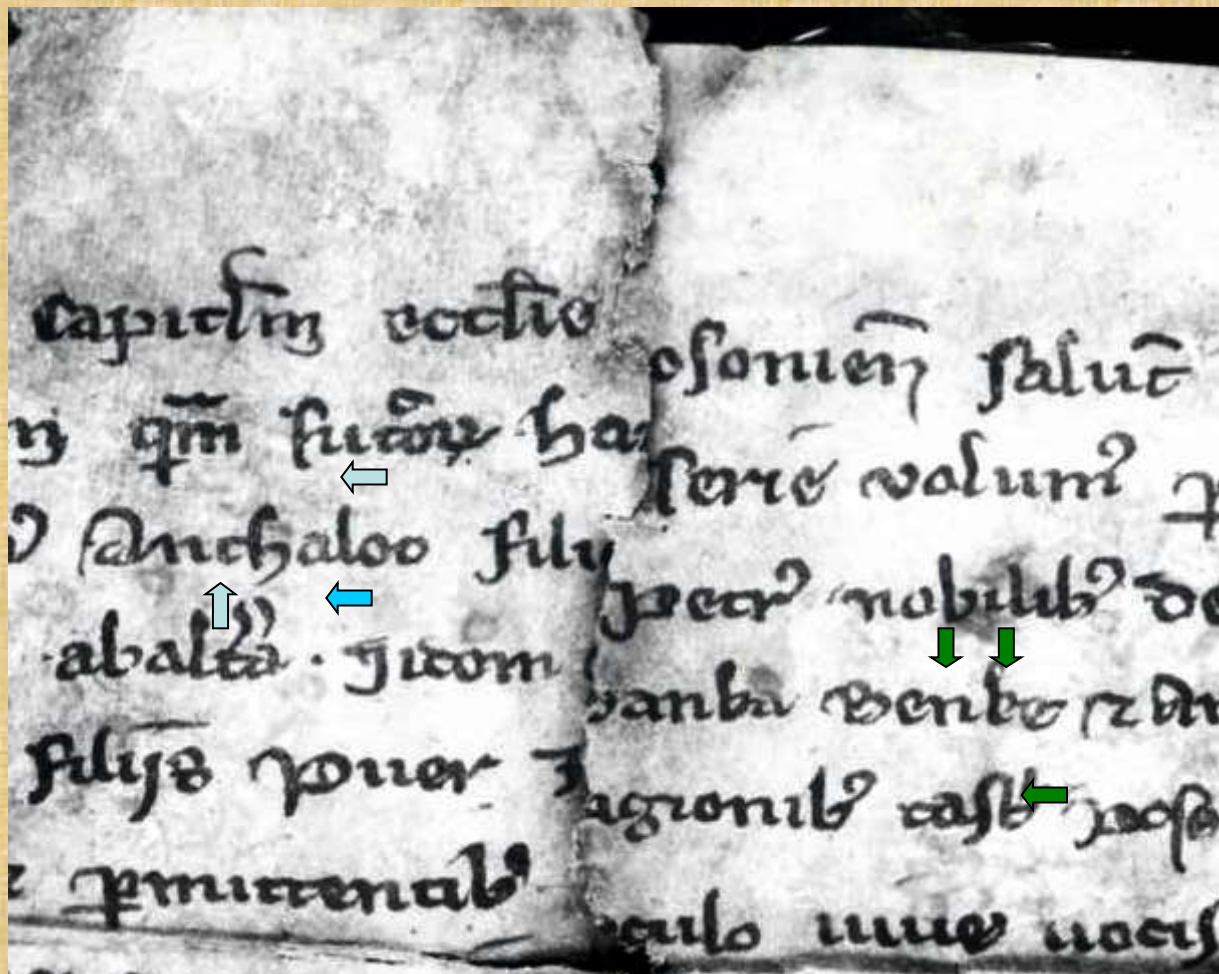
- BA – kapitula (aj Ostrih, Veszprém, Szekfhvár)
- Šopron – johaniti (možno aj v TT)
- TT – (johaniti?) dominikáni (aj Pešť, Pécs, BŠ, KE...)
- Szeged – premonštráti (Krupina? Bzovík?, Šahy?)
- Trenčín – benediktíni zo Skalky? (aj Visegrád)
- Veľký Šariš – augustiniáni eremiti
- Spišské mestá (Sp. Kap. / Štiavnik)

N.B. všetky Uk. sa týkajú záležitostí cirkvi = PrijVyhotovenia

Diplomatická produkcia v Bratislave v 13. st.



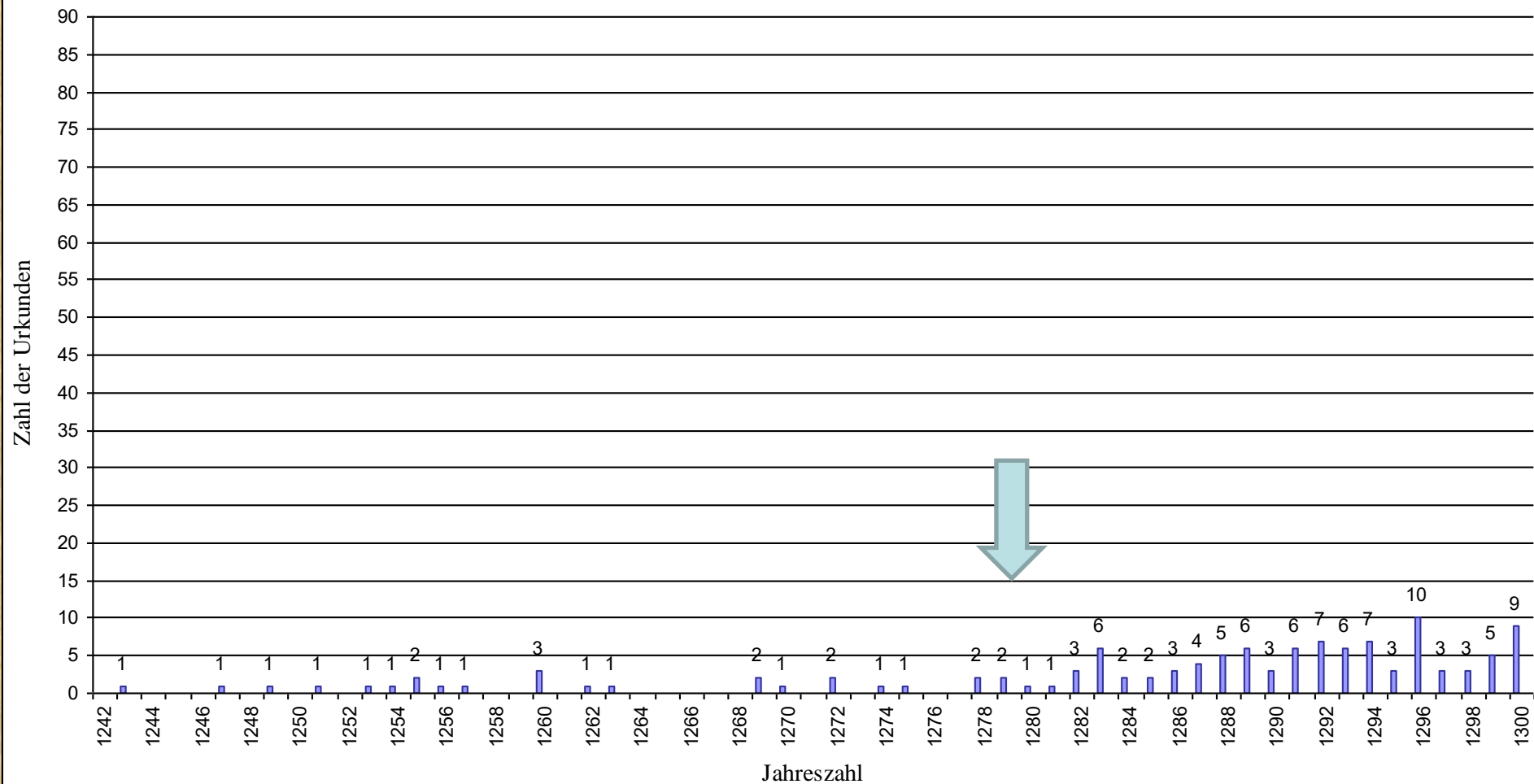
V 2. tretine 13. stor. dominuje kancelária BA županov – potom v poslednej štvrtine 13. stor. bola hlavnou kanceláriou v zlistinňovaní vidieckej šľachty z okolia BA aj pre mešťanov z BA miestna kolegiálna kapitula – až po 1300 začína s „vlastnými“ diplomatickými pokusmi mesto resp. mešťania (aj to ešte s tým, že napísané sú listiny v kapitule, neskôr ich písal farár a až nakoniec – ca. 1340te roky – zamestnali vlastného notára mešťania (komunita). Prvá mestská kniha vzniká zrejme až 1365...



- Zachované listiny BA kapituly z 2. tretiny 13. stor. s reliktnami knižných písniem = „notárski amatéri“

Diplomatische Produktion des Pressburger Kapitels
2. Hälfte des 13. Jahrhunderts

Diplomatická produkcia **Bratislavskej kapituly** ako hodnoverného miesta v 13. st.



1288 VI 11 – listina pre richtára – comesa Jakuba
napriek tomu, že notára aj *comes comitatus* + *comes castri* – išiel do kapit. (prestíž)

Dominus ipse fidelibus plenes litteras inspecturis
quoddam privilegium domini nostri Ladislai de gra illustris Regis Hungarie et simul cu ipso prius
et gram fidelitatis ue paxiendo mandamus. Quia comes Jacobus iudex pascuensis fidei meo ludo iure
favore. mandans igitur Regi maestasus' episcopi mei debito obedire cientes ut tenentur iam privilegium pascuensis
scimus et mendi cui quidem privilegij tenor talis est. **L**adislaus dei gra Hungarie Dabracae Croacie
fidei et multiplicia obsequia debent consuevit invenit oculo pascuensis et eis digne remunerationis pascuensis responde
ment immulas et arduis negociis regni mei et meo nobis devotissime multipliciter et fideliter pascuensis inferuere
amos et obsequia mita et mioria obsequia specialiter favore Regis pascuensis et ei volentes dignis oacere
uma Sigomony mioria et comes pascuensis loca eundem dilecti et fidelis omni cu tempore pascuensis meo pascuensis et pascuensis

Nos Bertholdus iudex. quoniam et quilibet eius possessionem. Sigisfranno quibus expedire iussit ipsorum presentem. Et nos
ipsorum et simpliciter confessionem habuisse et recepisse pro fossatis et curia nostra cum omni pertinentiis. quendam locum ad
A ipsorum possessionem pertinentem. sicut et possessionem ipsam ecclesiam in Salutaris. quo iuri et fossatis nostris cum omni pertinentiis
fca ad presentem spectat. nos dicto ipsorum habuisse pro dicto loco aliquam recompensationem fecisse. et nos ad instanciam
nam repetitionem videlicet in die sancti Johannis decessit. Dominus ipsorum possessionem recognoscens iustitiam dicti loci
posse. et voluit in ut successor eius in hoc factum aliquatenus fraudari. et communi voluntate. brixlanus et sen
su in decembris et recompensationem dicti loci et pro honore ecclesie in Salutaris. quam in hoc etiam si alias non
teneatur domo intendimus. damus et tradimus presentem et irrevocabilem predictam ipsorum. pro se suisque successoribus
receptam etiam continentem donum ipsorum. in qua dictus ipsorum habuit ipsorum ad nos pertinentem. cuiusdam
ante omnes alias. sicut ex una parte donum ipsorum cum coniugio ipsorum. et alia parte donum dicti Johannis
bi plebani possessionem cum eadem coniugio. et alia vero parte ecclesiam in Salutaris. a qua predicta terra quadam die me
tia publica separavit. damus etiam ipsorum plenam et liberam potestatem et licentiam ingrediendi et recipiendi ipsius
terre corporalem possessionem et omnem iurisdictionem suam sine omni requisitione et dimissione pro se suisque successoribus
tenendi. ac faciendi. et de ea quicquid sibi placuerit. promittimus ego Bertholdus ipsorum nos presentem posses
sionem. et voluimus ut ipsorum. cum omni pertinentiis dicti ipsorum sui. et successorum suorum. licentiam ad commercium. vel
maleficium aliquod non inferat. vel inferat. nisi consentiente. Et etiam ipsorum suisque successoribus. ab omni homine et uni
versis legibus defendat. immunitate et impedire. predictam continentem se presentem. et omnia et singula supradicta.
presentem omnia iura et firma licite tenere nec omittant. vel unquam aliquam modo vel causa pro se vel pro alio dicitur
vel et sic sub pena quinquecentarum marcarum. quod pena. salua vel non. omnia et singula supradicta firma presentem. presentem
reficere et restituere omnia et singula dampna expensis et interesse. que deum ipsorum vel successorum suorum. aliquo modo vel
substinere contingere occasione predicta omnium seu recompensationis. Et quem dictum testimonium et memoriam suorum
presentem libere fieri iudicimus. et nos committimus predictam omnium. Coloni. Datum in die sancti Johannis. recepta
Dama sancti Collesimo. Treverensis. et dicitur

Nos Bertholdus Comes. Quia et quibus eius possessionem. Sigisfranno quibus expedire iuris officium. Quia nos
A
pate et simpliciter confessum habuisse et recepisse pro fossatis et curia in civitate fundis. quendam locum ad
officium possessionem iurisdictionem. suam et possessionem in eadem in Salutaris. quo iuri et fossatis in civitate pda
fca ad psons pcedit. nec dico pposio hanc pro die loco aliquam receptionem fuisse. tunc nos ad instam
nam. receptionem pndis in dno Johanne decessit. dno Johanne pposio possessionem recognoscere iustitiam dno Johanne
posio. et natus in ut successor
su in eadem et receptionem dno
tenentur domo intendunt. dno
receptionem dno continentem dno

ante omnes. pda sunt ex una p
bi plebani possessionem in eadem contig
tia publica pnam. dno eadem
dno corporalem possessionem et con
renuendi. ac fundis dno et de e
mori. et solvunt utraque. Civium
maleficia aliqua no infere. ut inf
usum legitime defendit. dno pda
pna omnia nam et firma hie tot
ut et sic sub pena quinquaginta
reficere et restituere omnia iusq. dno
sustinere quingente occasione p
fentes hie fieri maderim. et
dno dno apollofimo dno

omnis et fidelis. pennis hie impetravit. Capite ut pson. salu in saluo langore. ad pmissio nonam tate
pna. volun puate. Et accedens ad notu plenam. dno Agathe. filia Joh. et dno. relicta psona p
dicit est confessi omnia quoniam. qd qd ipa in temporib. retaras tam pda pda dilectam Cheque p ead
p omo mas tharioy dno pda. plene ab eadem recepis dno. et dno. seu res parafinales. dno Agne
ne filie Joh. maris sue. et quidem suam paralem. ipam dno. nonam. mas hie sup dno solutio
faciendo emanari dno. et reliquere cu omni plenitudine sui iuris. que ipa hie. in alio res. in eisa
dno. et dno. et dno. magi per pda. canoniu in dno. in mado civitas pson. effere dno. et
pna. in mado. redare. dno. dno. Agathe. Johanne filio Cheque pda. qui pda. et
dno. ne aliquod dno. pda. sic tenime. et in pda. sibi. tate. dno. et dno. fieri.
nonam. pda. dno. in ipa. dno. Agathe. a Cheque sup dno. pda. Johanne. pda. pda. et
nonam. est. et sic. et pda. dno. et dno. ipam. Johanne. pda. pda. reddidit. liberum.
et dno. expedit. dno. et dno. pda. pda. Johanne. dno. suas. hie. hie. pda.
successores. nonam. sup dno. dno. et dno. uollet. fossam. molestare. expio. eadem. dno. Agathe. tate.
expedit. pda. liber. et pda. In au. res. testimoniu. pda. et dno. hie. sigilli. in. mado. tate.
ab. dno. et dno. in. dno. dno. et dno. tate.

„MESTO“

Quoniam et missi omnes personarum. Significamus quibus expedit missis
confitemur habuisse et recepisse pro fossatis et muris civitatis fa
miam suam et posuimus iuxta ecclesiam s^ci Salvatoris quo muri



KAPITULA

capitulum ecc^lie personarum salu^r in salu^re largitore et missis
n^{ost}ram presentiam. Dⁿⁱ Agathe filia Sab^o et mil^le relicta



Nos Berdo iudex iurati eius proferent. Significamus quibus expedie amissis p[re]sentem p[re]sentem. Et nos
pure et simpliciter confirmari habuisse et recepisse pro fossatis et domo n[ost]ra civitatis faciendis quendam boni ad
p[ro]prium possessionem pertinentem suam et ipsam in eadem ecclesia s[an]c[t]i Saluatoris quo muri et fossata n[ost]ra civitatis p[re]sentis
f[er]re ad p[re]sentem existit nec dicit p[ro]p[ri]o habemus pro dicto loco aliquam recompensationem fecisse. Unde nos ad instan-
ciam rep[re]sentem indubio s[an]c[t]i d[omi]ni philippi decretorum doctoris p[ro]p[ri]o possessionem recognoscere iusticiam dicti p[ar]te
poseri et nolentes eum et successores eius in hoc f[er]o aliquatenus fraudari et communi voluntate b[er]nolano r[ati]o-
fi in concordiam et recompensationem dicti loci et pro honore ecclesie s[an]c[t]i Saluatoris quam in hoc etiam si alias non
teneantur donec intendamus. Damus et tradimus p[ro]p[ri]o et irrevocabili p[re]sentis p[ro]p[ri]o pro se suisq[ue] successoribus
receptam terram communitatem domus p[ro]p[ri]o in qua dicitur p[ro]p[ri]o habere insistentem ad nos pertinentem cuiusdam
aree confines alios s[un]t ex una p[ar]te domus p[ro]p[ri]o cui coniungit n[ost]ra area ex alia p[ar]te domus d[omi]ni i[st]i
bi plebani possessionem et eam coniungit ex alia v[er]o p[ar]te ecclesia s[an]c[t]i Saluatoris a qua p[re]dicta area quadam via me-
dia publica separatur. Dicitur etiam p[ro]p[ri]o plenam et liberam potestatem et licentiam ingrediendi et recipiendi ipsius
aree corporalem possessionem et terram annuatim sua sine cuiusq[ue] requisitione et demerit p[ro] se suisq[ue] successoribus
renunciandi ac faciendi terra et de ea quicquid sibi placuerit. Promittimus ego Berdo p[re]sentis n[ost]re significans p[ro]p[ri]o
n[ost]ri et voluntate iurati Civitatis p[re]dictae dicto p[ro]p[ri]o suo et successoribus suis licentiam et libertatem et
molestiam aliquam non inferre. Et inferri non consentire. Et eadem p[ro]p[ri]o suisq[ue] successoribus ab omni homine et uni-
versitate legitime defendere annuatim et impedire p[re]dictam concordiam seu p[re]sentem et omnia et singula sup[er]ius p[re]sentia
p[re]sentis contra r[ati]o et firmam h[ab]ere tenere nec contrariam vel unam aliquam r[ati]o vel causa p[ro] se vel p[ro] alio d[omi]no
vel d[omi]no f[er]o sub pena sanguinis m[er]iti qua pena solva vel non omnia et singula sup[er]ius p[re]sentia firma p[re]sentis
reficere et restaurare omnia et singula dampna expensas et interesse que dem[um] p[ro]p[ri]o vel successoribus suis aliquo f[er]o vel
substiterit contingere occasione p[re]dictae concordie seu recompensationis. Ita quod d[omi]no testimonium et memoria futurorum
p[re]sentis litteras fieri mandavimus et n[ost]re communitatis p[re]dictae munimur vobis in d[omi]no in die b[ea]ti iohannis recepisse
anno d[omi]ni millesimo trecentesimo undecimo

Navyše v "mestskej" listine z 1323: Nos iudex et iurati ... preposito et capitulo concessimus
(presentes litteras) sigillo nostro communitas.(-ri)

Periodizácia diplom. aktivít v BA:

0a) 3.tretina 12. až 1. pol. 13. stor

- Prvé listiny v prospech **jednotlivcov**

0b) 1280-te roky – +/- 1300

- Prvé listiny v prospech **komunity**

1) 1. tretina. 14. st.

- Obd. začiatkov diplomatickej praxe – ale **notári=kanonici**

2) 1340-50te roky

- Profesionálny **pisár**

3) Od 1360tych rokov

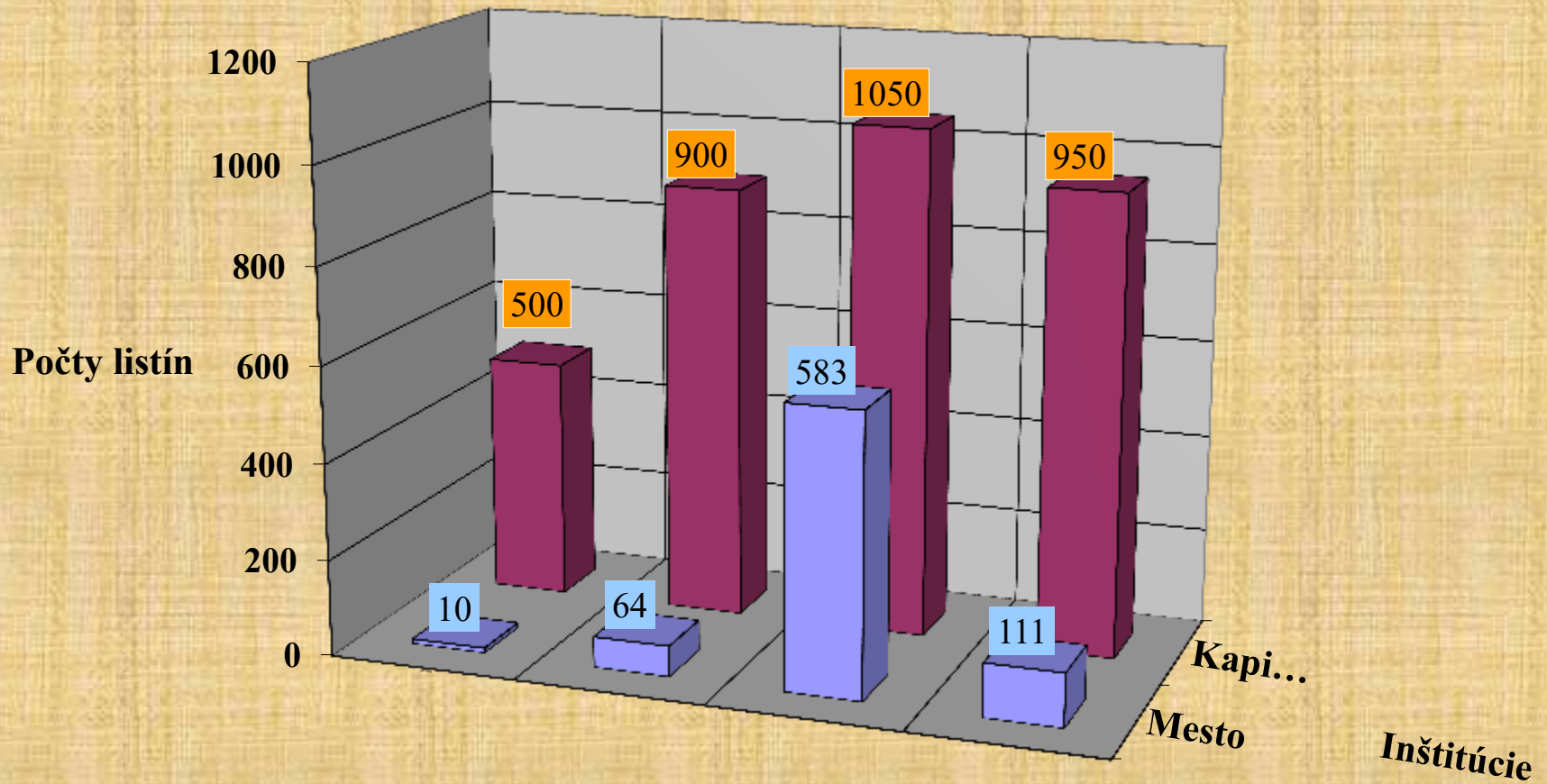
- 1. úradná kniha - - > **kancelária**

4) 15. st. (po 1430)

- **modernizácia** (široké spektrum úrad. kníh)

Periodizácia diplom. aktivít v BA:

14. a 15. stor.



Klesajúci počet listín ku koncu stredoveku nie je dokladom nejakého úpadku písomnej kultúry – ale iba dokladom, že veľká časť písomností sa z listín presunula do úradných kníh (typic. pr.: testamenty).

Mests. kancelárie – úradné knihy

1) Zmiešaného charakteru

1364, BA, BŠt. -> ZA

2) Špecializované

- zákonod. (knihy štatútov / privil.)

- správy (zápisn. zo zasad. MR)

1402 – Actionale protocollum BA

(knihy prísah) – TN

- ekonom. (účtovníctvo - +14.s. TT, BB, BŠ, PO, BJ, KE, - Rechnungsb./Kammerb. - Fejérpataky)

dane (Gabb./regist. taxae)

hospod. (Weinregister)

- súdne TREST: Aecht., CIVIL.: Grundb., Verbotb., Testam.

Kancelárie – úradné knihy – pr. BA

1) Zmiešaného charakteru

1364 (-1538)

2) Špecializované

1387 – daňové registre

1402 – Actionale protocollum (zápis. zasad. MR)

1427 – 1875 – protokoly testamentov

1434 – 1850 – 530 zv. komorných kníh

1435 – 1836 – knihy trestného súdnictva

1439 – 1850 – pozemkové knihy

1457 - 58 a 1496 – tridsiatkové registre



Zlistinňovanie mestami a mešťanmi

- Do konca strv. (1526) – 45 lokalít

- Obsahovo:

Obligácie, kvitancie, kúpno-predajné zmluvy, svedectvá (počest. pôvod...)

Súdne (protesty, odvolania sa)

Poverovacie listiny (zástupcovia)

Porovnanie - AT

AT:

Mestotvorný proces – od 3. tretiny 12. stor.

0) Najst. listiny **pre mestá/mešť**. – StadtHerr + Ki.

W: 1170te roky / pečať 1220-te roky / 1.Uk: f. Hlg+ 1221-31

P. Csendes (2000): „noch im 1. Drittel des 13. Jhs. die Beurkundung von Rechtsgeschäften durch die Stadt im allgemeinen **unüblich** war“

1) Najst. listiny **miest**:

W: 1221-31, 1257

Linz: 1256, 1291

WrNSt.: 1263

Leoben: 1280, 84, 97, 98

Innsbruck: 1282

Porovnanie - AT

AT:

Mestotvorný proces – od 3. tretiny 12. stor.

0) Najst. listiny pre mestá/mešť. – StadtHr. + Ki.

W: 1170te roky / pečať 1220-te roky / 1.Uk: f. Hlg+ 1221-31

P. Csendes (2000): „noch im 1. Drittel des 13. Jhs. die Beurkundung von Rechtsgeschäften durch die Stadt im allgemeinen **unüblich** war“

1) **1. zmienky o StSchr.:** 1227 Villach, 1232 WrNS, 1262 Linz

2) 1276 – Habsburger = presadenie sa v posl. tretine 13. stor.

1278: Privileg f. W: ***littere civitatis** (omnis etiam causa, actio vel tractatus...maturo...consilio...et **civitatis sigillo**...confirmatus, semper valetudinem habeat et robur perpetue firmitatis)*

3) Kanzlei – Stbücher (ab 1320er) (Csendes – až za R.IV.)

Porovnanie – CZ/Mor.

CZ/Mor.:

Mestotvorný proces – od 1. tretiny 13. stor.

0) Najst. listiny pre mestá/mešť. – StadtHr. + Ki.

Pečate: Brno 1247, Litom. 1262, Praha StM: pred 1264, Jihlava 1268, Něm. Brod 1269, Hlubčice 1272, Most 1273, Kadaň 1274...

1) 1. zmienky o StSchr.: Praha 1280te <- dovtedy prijímateľské vyhotovenia

2) Vlastné listiny: PrAltStadt – **seit 1260er** – Uk.

3) Kancelárie – Stbücher (ca. 1310 Prager AltSt., 1311 Nový Bydžov, Olomouc 1340er,)

Zhrnutie

Pečat' - prvá

Najstaršie listiny – miestne cirkev. štrukt.

(+obvykle zaangažovaná aj nejaká cirkevná stránka)

-> **emancipácia** (*presbyter*) – ten písal

-> **laicizácia** (*scholasticus, notarius publicus*) –

prechod na „národné“ jazyky (!) = separácia od miestnych cirkevných kancelárií, kt. ostali verné latine

Kancelária – profesionalizácia (kvantita / kvalita)

Modernizácia v 15. stor.

Prosím nepoužívat
obrázky bez autorských
práv (väčšinou MOL
alebo AMB)

+ postrehy či otázky
smerujte na:

juraj.sedivy@uniba.sk



Literatúra:

- Lehotská, Darina: Príručka diplomatiky. Bratislava 1972.
- Zborník: Diplomatická produkcia v stredovekom meste, zost. Júlia Ragačová. Bratislava 2005.
- Šedivý, Juraj: Bratislavská kapitula a mesto : medzi symbiózou a konkurenciou. In: Kapituly v zemích Koruny české a v Uhrách ve středověku. - Praha : Scriptorium, 2011, s. 197-215.
- Rábik, Vladimír: Trnavas/Tyrnaus mittelalterliche Stadtbücher. Krakov 2013.